

สถานการณ์ทั่วไป

สถานการณ์ทางด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยที่เผชิญอยู่ในช่วงปี 2518 มีปัญหาที่อาจจะแบ่งออกได้ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ

1. สถานการณ์ทางการเมือง
2. สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม
3. สถานการณ์ทางทหาร

สถานการณ์ทางการเมือง

เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นต้นมาแล้ว คณะทหารได้ทำการล้มล้างการปกครองด้วยการทำรัฐประหารมาเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลาที่ผ่านมา จนกระทั่งถึงวันที่ 14 ตุลาคม 2516 คณะทหารที่กุมอำนาจอยู่ในขณะนั้นก็ถูกนักเรียน นักศึกษา และประชาชน ขับไล่ออกนอกประเทศ ระบอบประชาธิปไตยจึงฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง จากการมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจากบุคคลทุกอาชีพทำหน้าที่รัฐสภาเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ และได้ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จเรียบร้อยเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ในประวัติศาสตร์การปกครองของไทย

ต่อไปนี้จะขอสรุปเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ ตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2518 จนกระทั่งมีการจัดตั้งรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ขึ้น

30 ตุลาคม 2517 มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2517 กำหนดให้วันที่ 26 มกราคม 2518 เป็นวันเลือกตั้งทั่วไป¹

26 มกราคม 2518 เป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 10 ใช้วิธีการเลือกตั้งแบบกึ่งแบ่งเขตและกึ่งรวมเขต พรรคการเมืองต่าง ๆ ส่งบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งสิ้น 42 พรรค มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศทั้งสิ้น 47.17% ของจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยกรุงเทพมหานครมีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนต่ำมากเพียง 33.65% เท่านั้น² การที่มีผู้ไปใช้สิทธิน้อยอาจเนื่องจากการขาดความสนใจและไม่ได้รับความสะดวกจากหน่วยราชการ และอีกประการอาจเป็นวาระเริ่มแรกของประชาชนผู้ซึ่งเพิ่งมีความตื่นตัวทางการเมือง และไม่แน่ใจว่าการเมืองที่กำลังดำเนินไปในระยะที่ผ่านมาเช่นนั้นจะเป็นสิ่งที่แน่นอนหรือไม่ ประการสุดท้ายคือในการจัดตั้งพรรคการเมืองต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อที่จะส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งนั้น ประชาชนไม่มีความศรัทธาต่อพรรคเท่าใดนัก โดยเฉพาะนโยบายพรรคที่ไม่แสดงออกอย่างชัดเจนว่าจะแก้ไขปัญหาใหญ่ ๆ อย่างไร เช่น เรื่องค่าครองชีพ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน³

จากผลการเลือกตั้ง ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 269 คน ซึ่งสามารถแยกจำนวน ส.ส. ที่ได้รับเลือกตั้งตามพรรคการเมืองต่าง ๆ ดังนี้⁴

¹ "พระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2517," ราชกิจจานุเบกษา 91 (31 ตุลาคม 2517): 1-3.

² ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ เศรษฐพร คุศรีพิทักษ์, "รายงานการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2518 เล่ม 1" (กรุงเทพมหานคร: ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, 2520), หน้า 92. (อัครสำเนา)

³ กรมประชาสัมพันธ์, กองสำรวจประชามติ, "ผลการเลือกตั้งทั่วไป," รัฐสภาสาร 23 (กุมภาพันธ์ 2518): 12.

⁴ จำลอง สาลีสังข์, จานงก์ เทพสวัสดิ์ และ ปราโมทย์ สัตยากร, พรรคการเมืองไทยและผลการเลือกตั้ง 2519 พร้อมด้วย รายชื่อ ส.ส. ทุกภาค ทุกพรรค ทุกจังหวัด พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย บทวิเคราะห์ (กรุงเทพมหานคร: สหประชาพานิชย์, 2519), หน้า 99.

<u>พรรคการเมือง</u>	<u>จำนวน ส.ส.ที่ได้รับเลือกตั้ง</u>
ประชาธิปัตย์	72
ธรรมสังคม	45
ชาติไทย	28
เกษตรสังคม	19
กิจสังคม	18
สังคมชาตินิยม	16
สังคมนิยมแห่งประเทศไทย	15
พลังใหม่	12
แนวร่วมสังคมนิยม	10
สันติชน	8
ประชาธิปไตย	6
ไท	4
ฟื้นฟูชาติไทย	3
พลังประชาชน	2
แผ่นดินไทย	2
อธิปัตย์	2
ประชาธิปไตย	2
พัฒนาจังหวัด	1
เศรษฐกิจ	1
แรงงาน	1
เสรีชน	1
เกษตรกร	1
รวม	<u>269</u>

6 กุมภาพันธ์ 2518 มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมได้เลือก นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ หัวหน้าพรรคสังคมนิยม เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และเลือก นายประมวล กุลมาตย์ ส.ส. พรรคธรรมสังคม เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร⁵

ในช่วงนี้อยู่ในระหว่างการจัดตั้งรัฐบาล แต่เนื่องจากไม่มีพรรคใดได้รับเสียงข้างมากเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคที่ได้รับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนเข้ามามากที่สุดจะเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลผสม จึงเป็นหน้าที่ของพรรคประชาธิปไตย ซึ่งมี ส.ส. 72 คน เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลผสมเป็นอันดับแรก หลังจากที่ได้ติดต่อหาพรรคการเมืองต่าง ๆ แล้ว จึงได้ตกลงร่วมกับพรรคเกษตรสังคม ซึ่งมีจำนวน ส.ส. 19 คน จัดตั้งรัฐบาลผสม รวมคะแนนเสียงสนับสนุนได้ 91 เสียง ซึ่งเป็นรัฐบาลเสียงข้างน้อย โดยคาดหวังว่าอาจได้รับการสนับสนุนจากพรรคอื่น ๆ⁶

15 กุมภาพันธ์ 2518 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปไตย เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเลือกสรรบุคคลผู้สมควรดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี⁷

21 กุมภาพันธ์ 2518 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี จำนวน 30 คน⁸ คณะรัฐมนตรีชุดนี้ จึงประกอบด้วย

⁵พอล ศรีสุข, "บทบาทของรัฐสภาไทย พ.ศ. 2518 ศึกษาด้านการรวมกลุ่มพรรคและความขัดแย้ง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 187.

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 192.

⁷"ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี," ราชกิจจานุเบกษา 92 (17 กุมภาพันธ์ 2518): 1-2.

⁸"ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี," ราชกิจจานุเบกษา 92 (21 กุมภาพันธ์ 2518): 1-5.

1. ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็น นายกรัฐมนตรี
2. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็น รองนายกรัฐมนตรี
3. พล.อ. ทวีช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา เป็น รมว. กระทรวงกลาโหม
4. พล.ร.ต. ถวิล รายนานนท์ เป็น รมช. กระทรวงกลาโหม
5. พล.อ.ท. อุส่าห์ ชัยนาม เป็น รมช. กระทรวงกลาโหม
6. พล.ต.ต. อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร เป็น รมว. กระทรวงมหาดไทย
7. นายธรรมบุญ เทียนเงิน เป็น รมช. กระทรวงมหาดไทย
8. นายสมบุญ ศิริธร เป็น รมช. กระทรวงมหาดไทย
9. นายสันต์ เทพมณี เป็น รมช. กระทรวงมหาดไทย
10. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็น รมว. กระทรวงการคลัง
11. นายประมุต บุรณะศิริ เป็น รมช. กระทรวงการคลัง
12. นายพิชัย รัตตกุล เป็น รมว. กระทรวงการต่างประเทศ
13. นายเล็ก นานา เป็น รมช. กระทรวงการต่างประเทศ
14. นายก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ เป็น รมว. กระทรวงศึกษาธิการ
15. นายขุนทอง ภูผิวเดือน เป็น รมช. กระทรวงศึกษาธิการ
16. นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็น รมว. กระทรวงพาณิชย์
17. นายประเทือง คำประกอบ เป็น รมช. กระทรวงพาณิชย์
18. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็น รมว. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
19. นายไกรสร ตันติพงษ์ เป็น รมช. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
20. นายสมัคร สุนทรเวช เป็น รมช. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
21. นายแผน ศิริเวชภัณฑ์ เป็น รมช. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
22. นายเทียม ไชยนันทน์ เป็น รมว. กระทรวงยุติธรรม
23. นายชวน หลีกภัย เป็น รมช. กระทรวงยุติธรรม
24. ร.ต.อ. สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ เป็น รมว. กระทรวงคมนาคม
25. นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็น รมช. กระทรวงคมนาคม
26. นายสมศาสตร์ รัตนศักดิ์ เป็น รมช. กระทรวงคมนาคม
27. นายคล้าย ละออสมณี เป็น รมว. กระทรวงสาธารณสุข

28. นายนิธิพัฒน์ ชาลีจันทร์	เป็น รมว. กระทรวงอุตสาหกรรม
29. นายสุรินทร์ มาศดิตถ์	เป็น รมว. ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
30. นายบุญยั้ง นันทาภิวัฒน์	เป็น รมว. ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
31. นายเกษม สุวรรณกุล	เป็น รมว. ทบวงมหาวิทยาลัย

6 มีนาคม 2518 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นำคณะรัฐมนตรีเข้าแถลงนโยบายเพื่อขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีนโยบายโดยสรุป 4 ด้าน คือ⁹

1. นโยบายทางการเมือง จะดำเนินการตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะเคารพและป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน จะสร้างกองทัพตามกำลังเศรษฐกิจ และปรับปรุงสวัสดิการ สมรรถภาพของทหารกับให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นอิสระ ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของระบอบการปกครองและเศรษฐกิจ
2. นโยบายทางเศรษฐกิจ จะปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย จะให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้นโดยการปฏิรูปที่ดิน ระบบสหกรณ์ ส่งเสริมการประมง ป่าไม้ รวมทั้งการขยายธนาคาร จะส่งเสริมการอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวาง ใช้วัตถุดิบในประเทศ จะให้คนงานได้รับค่าแรงสูง ได้รับความเป็นธรรม จะปรับปรุงการคมนาคมให้ทันสมัย และจะปรับระบบภาษีให้เป็นธรรม
3. นโยบายทางสังคม จะให้ประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษาทุกระดับ จะปรับปรุงการสาธารณสุขไปสู่ภูมิภาค
4. นโยบายทางการบริหาร จะเคารพอิสระของศาลกับปรับปรุงวิธีพิจารณาคดีให้รวดเร็วขึ้น รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ จะรักษากฎหมายเพื่อความสงบของบ้านเมือง จะ

⁹กรมประชาสัมพันธ์, กองสำรวจประชาชาติ, "รัฐบาลผสมประชาธิปไตย-เกษตรสังคม," รัฐสภาสาร 23 (กุมภาพันธ์ 2518): 20-21.

ส่งเสริมเยาวชนให้มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน และส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์ของรัฐและเอกชน ก็จะทำให้ข้าราชการเข้าถึงประชาชนโดยให้มีประสิทธิภาพสูง มีความซื่อสัตย์ ไม่กตัญญูข่มเหงประชาชน กับปรับปรุงรายได้และสวัสดิการให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ

หลังจากการแถลงนโยบายแล้ว ได้มีการอภิปรายและซักถามในนโยบายที่ได้แถลงไว้ และคณะรัฐมนตรีได้ชี้แจงตอบแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติให้ความไม่ไว้วางใจรัฐบาลผสมของพรรคประชาธิปัตย์ และเกษตรสังคมด้วยคะแนน 111 เสียง ไม่ให้ความไว้วางใจ 152 เสียง งดวันไม่ออกเสียง 3 เสียง และเป็นบัตรเสีย 1 เสียง¹⁰ คะแนนที่ได้รับความไว้วางใจมีจำนวนน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมด จึงเป็นอันว่า คณะรัฐมนตรีชุดนี้ไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร

11 มีนาคม 2518 พรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวน 12 พรรค ได้แก่ พรรคธรรมสังคม พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคสังคมนิยม พรรคประชาธิปไตย พรรคสันติชน พรรคพลังประชาชน พรรคฟื้นฟูชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย พรรคไท พรรคเสรีชน และพรรคแรงงาน ได้เข้าร่วมประชุมกันเพื่อจัดตั้งรัฐบาลผสมที่โรงแรมอินทรา โดยมีหลักการใหญ่ ๆ คือ จะมียุทธศาสตร์ร่วมกันโดยให้พรรคกิจสังคมไปร่างนโยบายของสหพรรค และให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี และมีลัทธิคัตตัวรัฐมนตรีร่วมคณะ¹¹

14 มีนาคม 2518 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเลือกสรรบุคคลผู้สมควรดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี¹²

17 มีนาคม 2518 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี จำนวน 26 คน¹³ คณะรัฐมนตรีชุดนี้ จึงประกอบด้วย

¹⁰กรมประชาสัมพันธ์, กองสำรวจประชามติ, "รัฐบาลผสมไม่ได้รับความไว้วางใจ," รัฐสภาสาร 23 (มีนาคม 2518): 9.

¹¹นพอล ศรีสุข, "บทบาทของรัฐสภาไทย พ.ศ. 2518: ศึกษาด้านการรวมกลุ่มพรรคและความขัดแย้ง" หน้า 216-217.

¹²"ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี," ราชกิจจานุเบกษา 92 (15 มีนาคม 2518): 1-2.

¹³"ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี," ราชกิจจานุเบกษา 92 (17 มีนาคม 2518): 1-5.

1. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	เป็น นายกรัฐมนตรี
2. พล.ต. ประมาณ อติเรกสาร	เป็น รองนายกรัฐมนตรี
3. พล.ต. ประมาณ อติเรกสาร	เป็น รมว. กระทรวงกลาโหม
4. พล.ร.อ. กมล สีตะกลิน	เป็น รมช. กระทรวงกลาโหม
5. นายบุญชู โรจนเสถียร	เป็น รมว. กระทรวงการคลัง
6. น.ท. ทินกร พันธุ์กระวี	เป็น รมช. กระทรวงการคลัง
7. พล.ต. ชาคิชาย ชุณหะวัณ	เป็น รมว. กระทรวงการต่างประเทศ
8. นายทวีช กลิ่นประทุม	เป็น รมว. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
9. นายคาบชัย อัครราช	เป็น รมช. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
10. นายอนันต์ ภักดีประไพ	เป็น รมช. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
11. พล.ต. ศิริ ศิริโยธิน	เป็น รมว. กระทรวงคมนาคม
12. ร.ต. บุญยง วัฒนพงษ์	เป็น รมช. กระทรวงคมนาคม
13. นายอนันต์ ฉายแสง	เป็น รมช. กระทรวงคมนาคม
14. นายทองหยด จิตตะวีระ	เป็น รมว. กระทรวงพาณิชย์
15. นายบุญเที่ยง ทองสวัสดิ์	เป็น รมว. กระทรวงมหาดไทย
16. พ.ต.ท. บุญเลิศ เลิศปรีชา	เป็น รมช. กระทรวงมหาดไทย
17. พ.อ. ประกอบ ประยูรโภคกลาง	เป็น รมช. กระทรวงมหาดไทย
18. นายใหญ่ ศวิตชาติ	เป็น รมว. กระทรวงยุติธรรม
19. นายบุญคุ้ม จันทรศรีสุริยวงศ์	เป็น รมช. กระทรวงยุติธรรม
20. นายนิพนธ์ ศศิธร	เป็น รมว. กระทรวงศึกษาธิการ
21. นายประเสริฐ บุญสม	เป็น รมช. กระทรวงศึกษาธิการ
22. นายสุวรรณ ธนกันญา	เป็น รมช. กระทรวงศึกษาธิการ
23. นายสุรินทร์ เทพกาญจนา	เป็น รมว. กระทรวงอุตสาหกรรม
24. นายประชุม รัตนเพียร	เป็น รมว. กระทรวงสาธารณสุข
25. นายอุทัย ชุณหะจันทร์	เป็น รมช. กระทรวงสาธารณสุข
26. นายปรีดา พัฒนถาบุตร	เป็น รมว. ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
27. พล.ท. ช่าง อังคุโชติ	เป็น รมว. ทบวงมหาวิทยาลัย

19 มีนาคม 2518 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำคณะรัฐมนตรีเข้าแถลงนโยบาย เพื่อขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีนโยบายโดยสรุป ดังนี้¹⁴

1. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ

1.1 ท่อต้านและขจัดความยากจนโดยมุ่งให้ประชาชนที่บรรลุนิติภาวะทุกคนที่มีงานทำมีรายได้อย่างน้อยไม่ต่ำกว่าเดือนละ 1,000 บาท ทั่วประเทศ¹⁵

1.2 สร้างงานให้ประชาชนคนไทยในประเทศได้ทำทั่วประเทศภายในเวลาไม่เกิน 5 ปี

1.3 ท่อต้านภาวะเงินเฟ้อ

2. เป้าหมายทางสังคม

2.1 ลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน จัดสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้น เช่น กำหนดจะสร้างอาคารสงเคราะห์ปีละ 20,000 หน่วย กำหนดให้ผู้ที่มีบรรลุนิติภาวะที่มีงานทำแต่มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อเดือน ได้รับการสงเคราะห์โดยได้รับสิทธิในการโดยสาธารณประจำทางฟรี ได้รับสิทธิไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ และค่าธรรมเนียม ตลอดจนในด้านการรักษาพยาบาลฟรี จะไม่เพิ่มภาษีใน 2 ปีแรกอย่างเด็ดขาด จะให้สวัสดิการแก่ข้าราชการผู้น้อยเป็นพิเศษ ตั้งกองทุนสวัสดิการคนงาน เป็นต้น

2.2 สร้างระบบการศึกษาให้เป็นธรรม ขยายการศึกษาภาคบังคับให้เปล่าแก่ประชาชนทั่วประเทศ ในเวลาไม่ถึง 4 ปี จัดรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษาตามแนว "มหาวิทยาลัยเปิด"

¹⁴ นพดล ศรีสุข, "บทบาทของรัฐสภาไทย พ.ศ. 2518 ศึกษาด้านการรวมกลุ่มพรรคและความขัดแย้ง" หน้า 222-225.

¹⁵ สำหรับแผนการปฏิบัติในเขตชนบทคือ จะจัดสรรเงินงบประมาณจำนวนไม่น้อยกว่า 2,500 ล้านบาท เพื่อให้สภาตำบลใช้จ่ายแรงงานในท้องถิ่นที่กำลังเดือดร้อนเพราะถูกภัยธรรมชาติ อีกประการคือ จะผันเงินทุนจากสถาบันการเงินสู่เกษตรกร จำนวนไม่น้อยกว่า 4,000 ล้านบาท

2.3 เปลี่ยนค่านิยมของสังคมไทยให้เข้ากับระบอบประชาธิปไตย

2.4 อำนวยความสะดวกสบายภายในบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ และตั้งศาลชนบท

3. เป้าหมายทางการบริหาร

3.1 กระจายอำนาจการบริหารไปสู่ท้องถิ่นโดยให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการบริหารอย่างแท้จริง จะยกเลิกกฎหมายที่ขัดกับนโยบายให้เสร็จภายใน 6 เดือน จะออกโฉนดเอกสารสิทธิ์ที่ดินให้แก่เกษตรกรให้ครบใน 4 ปี

3.2 ส่งเสริมการบริหารท้องถิ่นโดยทางสภาตำบล

4. เป้าหมายทางการทหาร

4.1 จะจัดกำลังทหารให้เพียงพอแก่ความจำเป็นและให้มีสมรรถภาพสูง ทั้งในด้านกำลังพลและอาวุธยุทธโธปกรณ์ พร้อมทั้งจะรับภาระในการพิทักษ์รักษาเอกราชและอธิปไตยด้วยสมรรถนะและแสนยานุภาพของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งอาศัยใครอื่นทั้งสิ้น และกำลังทหารต้องเป็นของชาติไม่ขึ้นกับบุคคลคณะใด

4.2 จะส่งเสริมขวัญกำลังใจ และสวัสดิการทหาร ให้ทั่วถึงทุกด้าน รวมทั้งจะส่งเสริมให้ทหารเกณฑ์ได้เรียนรู้การประกอบอาชีพเมื่อปลดจากกองประจำการแล้ว

4.3 จะสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างทหาร ข้าราชการ และประชาชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีอย่างแท้จริงขึ้นในชาติ ในขณะเดียวกันก็จะส่งเสริมให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศตามควรแก่กรณีด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างทัศนคติอันถูกต้องขึ้นว่า ทหารก็คือประชาชนของชาติ และในขณะเดียวกันรัฐบาลนี้จะสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศมากขึ้น เช่น ตั้งอาสาสมัครรักษาดินแดน เป็นต้น

5. เป้าหมายทางด้านต่างประเทศ

5.1 จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติ ตามเป้าหมายเศรษฐกิจและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศเป็นสำคัญ

5.2 รัฐบาลจะส่งเสริมการค้าอยู่ร่วมกันโดยสันติ โดยยึดหลักการที่จะเป็นมิตรกับทุกประเทศที่มีเจตนาดีกับประเทศไทย ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านอุดมการณ์ทางการเมือง และระบบการปกครอง แต่จะยึดหลักความยุติธรรมและความเสมอภาคเป็นสำคัญ ทั้งจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน

5.3 เพื่อให้เกิดดุลยภาพในความสัมพันธ์กับประเทศอภิมหาอำนาจ รัฐบาลนี้จะดำเนินการเพื่อให้มีการรับรอง และมีความสัมพันธ์เป็นปกติกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จะให้มีการถอนทหารต่างชาติออกจากประเทศไทยในระยะเวลา 1 ปี โดยคำนึงถึงสถานการณ์ในภูมิภาคนี้ และเจรจากันอย่างฉันท์มิตร

หลังจากที่ได้แถลงนโยบายแล้ว ก็ได้มีการอภิปรายและซักถามในนโยบายที่ได้แถลงไว้ และคณะรัฐมนตรีได้ชี้แจงตอบข้อซักถามและข้อค้านแล้ว ที่ประชุมได้ลงมติให้ความไว้วางใจด้วยคะแนนเสียง 140 ต่อ 125 คะแนน¹⁶ ซึ่งเป็นจำนวนเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมด จึงเป็นอันว่าคณะรัฐมนตรีคณะนี้ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรให้บริหารประเทศไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้

22 มีนาคม 2518 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร¹⁷

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในขณะนั้นอยู่ในช่วงที่มีปัญหามาก เพราะมีปัญหาต่าง ๆ คั่งค้างมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่หลังเหตุการณ์

¹⁶ ประมวล อติเรกสาร, บันทึกความจำเมื่อข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพรรค (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 2521), หน้า 73.

¹⁷ "ประกาศแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร," ราชกิจจานุเบกษา 92 (22 มีนาคม 2518): 77-78.

14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา ซึ่งอยู่ในช่วงของเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีสาเหตุที่มาประกอบอีก 4 ประการ คือ¹⁸

1. การเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันของตลาดโลก ที่เริ่มมาตั้งแต่ปี 2516
2. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอินโดจีน ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์กำลังได้เปรียบ

ในการรบต่อฝ่ายรัฐบาล

3. มีข้อพิพาทแรงงานมากมาตั้งแต่ปี 2516
4. นักลงทุนไม่แน่ใจในการลงทุน จึงขาดการลงทุน

นับตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา เป็นช่วงที่ประชาธิปไตยกำลังแบ่งบานมาก ในหมู่นักเรียน นักศึกษา และกรรมกร จนมีการใช้ประชาธิปไตยกันเกินขอบเขตในหลายแห่ง เมื่อประสบปัญหาทางด้านค่าครองชีพที่สูงขึ้น จึงมีการนัดหยุดงานกันไม่เว้นแต่ละวัน เพราะเมื่อเห็นว่ากลุ่มหนึ่งทำสำเร็จ กลุ่มอื่น ๆ ก็ทำตาม เช่น ในเดือนตุลาคม ถึง ธันวาคม 2516 มีการนัดหยุดงานถึง 353 ครั้ง เฉพาะเดือนธันวาคม 2516 มีการนัดหยุดงานถึง 249 ครั้ง ในปี 2517 มีการพิพาทแรงงาน 477 ครั้ง ถึงขั้นนัดหยุดงาน 375 ครั้ง และในปี 2518 มีการพิพาทแรงงาน 460 ครั้ง ถึงขั้นนัดหยุดงาน 241 ครั้ง¹⁹

ในส่วนของชนบทนั้นยังมีปัญหาอยู่มาก โดยเฉพาะในเขตชนบทยากจนที่ความเจริญเข้าไปไม่ถึง รัฐบาลจะพยายามหาทางช่วยเหลือชาวชนบทให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นบ้าง เพื่อไม่ให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ใช้เป็นข้อโจมตีว่ารัฐบาลทอดทิ้งประชาชน และดึงเอาประชาชนเข้าไปเป็นแนวร่วมของตน อันเป็นสงครามแย่งชิงประชาชนระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายคอมมิวนิสต์ นโยบายผันเงิน 2,500 ล้านบาท จึงเป็นทางหนึ่งที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหานี้ด้วย นอกเหนือจากการที่จะช่วยเหลือชาวชนบทให้มั่งคั่งในช่วงฤดูแล้งเพื่อจะได้มีรายได้อีก และเป็นการพัฒนาท้องถิ่นไปในตัว

¹⁸"การลงทุนในปี 2518 ตกต่ำ," สยามจดหมายเหตุ (30 มกราคม - 5 กุมภาพันธ์ 2519): 117.

¹⁹สุวิทย์ ยິงวรพันธ์, "การบริหารแรงงานในประเทศไทย พ.ศ. 2520" (กรุงเทพมหานคร: กรมแรงงาน, 2520), หน้า 15. (อัครสำเนา)

สภาพสังคมชนบท

สังคมในชนบทส่วนใหญ่เป็นสังคมที่อดอยากยากจน ทั้งนี้เป็นเพราะประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้ที่ไม่แน่นอน มีการว่างงานตามฤดูกาลมาก มีครอบครัวใหญ่และลูกมาก มีคนที่อยู่ในวัยทำงานน้อย บริการด้านการค้า การตลาด การธนาคาร และความเจริญต่าง ๆ ยังกระจายไปไม่ถึง ระดับการศึกษาและอนามัยยังต่ำโดยทั่วไป ช้างยังถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางอีกด้วย ชาวชนบทส่วนใหญ่จึงตกอยู่ในวงจรแห่งความยากจนและเป็นหนี้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด²⁰

ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของชนบทไทย²¹

ปัญหาทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

1. ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ
2. มีหนี้สินมาก
3. ขาดน้ำ ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้สม่ำเสมอ มีการว่างงานมาก
4. รายได้ ที่ไม่แน่นอน ราคาพืชผลขึ้นลงอยู่เสมอ
5. ขาดสถาบันเครดิตและการตลาดในท้องถิ่น
6. ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง
7. ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง
8. การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก
9. ขาดความรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่
10. ขาดความรู้และข่าวสารด้านการตลาด
11. ขาดความรู้ความเข้าใจด้านธุรกิจการเกษตร

²⁰ ประดิษฐ์ มัชฌิมา, "ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมชนบทไทย," ท้องถิ่น 15 (กุมภาพันธ์ 2518): 26.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26-27.

ปัญหาทางสังคม ประกอบด้วย

1. มีครอบครัวใหญ่และลูกมาก
2. ระดับการศึกษาต่ำ
3. มีความเชื่อถือโชคลาง และไสยศาสตร์
4. สุขภาพอนามัยไม่ดี
5. มีการว่างงานมาก
6. โจรผู้ร้ายชุกชุม
7. ชาคผู้นำในท้องถิ่น
8. ชาคความกระตือรือร้น
9. ขาดบริการของรัฐ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ให้คิดแล้ว จะเห็นได้ว่าปัญหาหนึ่งจะเกี่ยวข้องกับอีกปัญหาหนึ่ง ๆ อย่างเป็นลูกโซ่ หรือปัญหาหนึ่งเกิดขึ้นก็สืบเนื่องมาจากอีกปัญหาหนึ่ง ซึ่งอาจแบ่งปัญหาหลักเหล่านี้ได้ 3 ปัญหา คือ²²

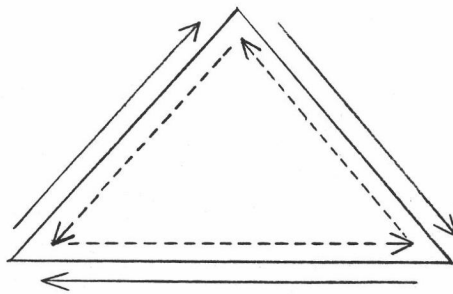
1. ปัญหาด้านอนามัย ได้แก่ โรคภัยไข้เจ็บ
2. ปัญหาด้านการศึกษา ได้แก่ การไม่รู้หนังสือ
3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความยากจน

ปัญหาทั้ง 3 จะมีความสัมพันธ์ในทางที่เป็นเหตุและผลต่อกัน (Cyclic problems) เช่น คนในชนบทมีความยากจนอาจสืบเนื่องมาจากการที่เขามีโรคภัยไข้เจ็บ และการที่มีโรคภัยไข้เจ็บก็อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุที่เขาไม่รู้หนังสือ ทำให้รับประทานอาหารไม่ถูกสุขลักษณะหรือมีคุณค่าทางอาหารเพียงพอ จนทำให้เกิดโรค โดยมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัญหาประการสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านต่าง ๆ ตามมา ดังภาพประกอบหน้าต่อไป

²²ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นและช่วยประชาชนในชนบทให้มีงานทำในฤดูแล้ง (ปชล.)," ท้องถิ่น 15 (กันยายน 2518): 18.

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (ความยากจน)

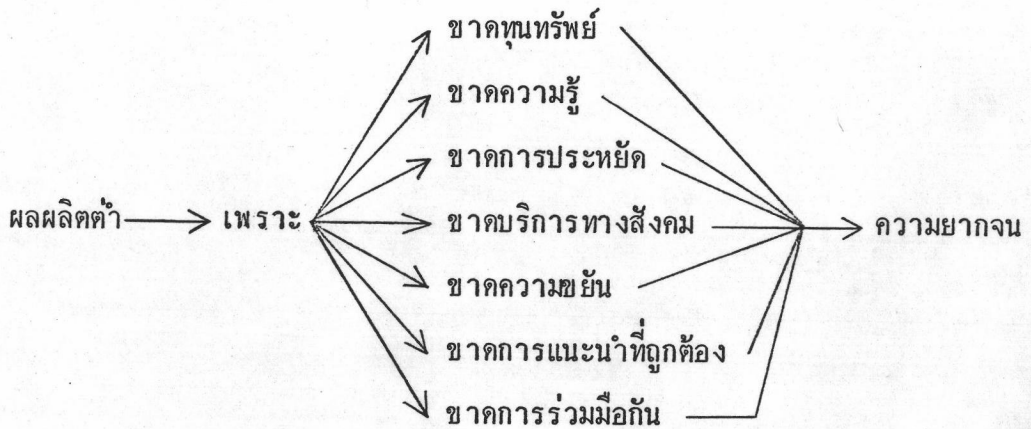
ปัญหาด้านการศึกษา
(การไม่รู้หนังสือ)

ปัญหาด้านอนามัย
(โรคภัยไข้เจ็บ)

สาเหตุของความยากจน

เหตุที่คนยากจนหรือสังคมยากจนนั้นเป็นเพราะผลผลิตต่ำ เนื่องจากขาดปัจจัยสำคัญในการผลิต เช่น ขาดน้ำ ขาดแคลนทุนรอนในการประกอบอาชีพ ขาดความรู้และความชำนาญในการประกอบการ ขาดแคลนแรงงานที่มีประสิทธิภาพ ขาดการประหยัด ขาดความขยันหมั่นเพียร ขาดบริการทางสังคม ขาดการช่วยเหลือและสนับสนุนจากรัฐบาล ขาดการช่วยเหลือแนะนำที่ถูกต้อง และขาดการรวมกำลังกัน ซึ่งนำมาซึ่งความอดอยากยากจน ดังจะเห็นได้จากภาพประกอบข้างล่างนี้²³

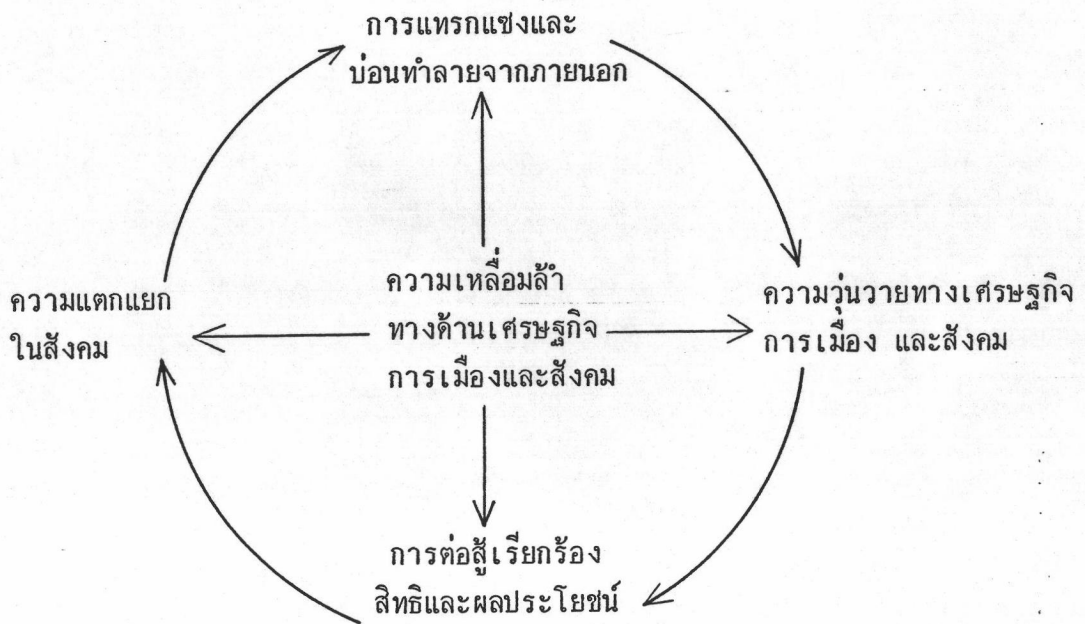
²³ ประคิษฐ์ มัชฌิมา, "ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมชนบทไทย," หน้า 27.

นอกจากนั้น ความอดอยากยากจนของพลเมืองยังสืบเนื่องมาจากสาเหตุอื่น ๆ มากมายหลายประการ เช่น มีครอบครัวใหญ่ เพราะมีลูกมาก สุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์ เพราะขาดการศึกษาและยากจน ถูกเอารัดเอาเปรียบเพราะโง่เขลา หรือ เพราะความจำเป็นบังคับ ขาดความเป็นธรรมในสังคม และประชาชนมีความเชื่อถืออย่างงมงาย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชนบทและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องแก้ที่สาเหตุของความยากจน และขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนางานสาขาต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กันด้วย

ผลของความยากจน

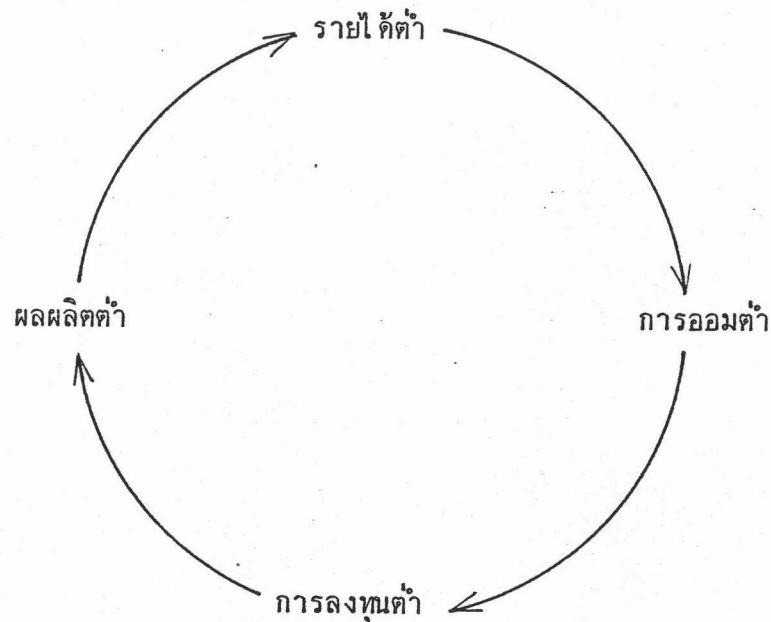
ความยากจนเป็นต้นเหตุของความเคียดแค้นนานาประการ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ดังนี้²⁴

1. ผลทางการเมือง ความยากจนจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติอย่างใหญ่หลวง คือ จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดการต่อสู้ เรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิและผลประโยชน์ระหว่างคนมีกับคนจน ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม ทำให้เกิดการแทรกแซงและการบ่อนทำลายจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ และในที่สุดก็นำมาซึ่งความยุ่งยากและวุ่นวายทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งสาเหตุที่สำคัญก็คือ ความยากจนเพียงอย่างเดียว ดังภาพประกอบข้างล่างนี้

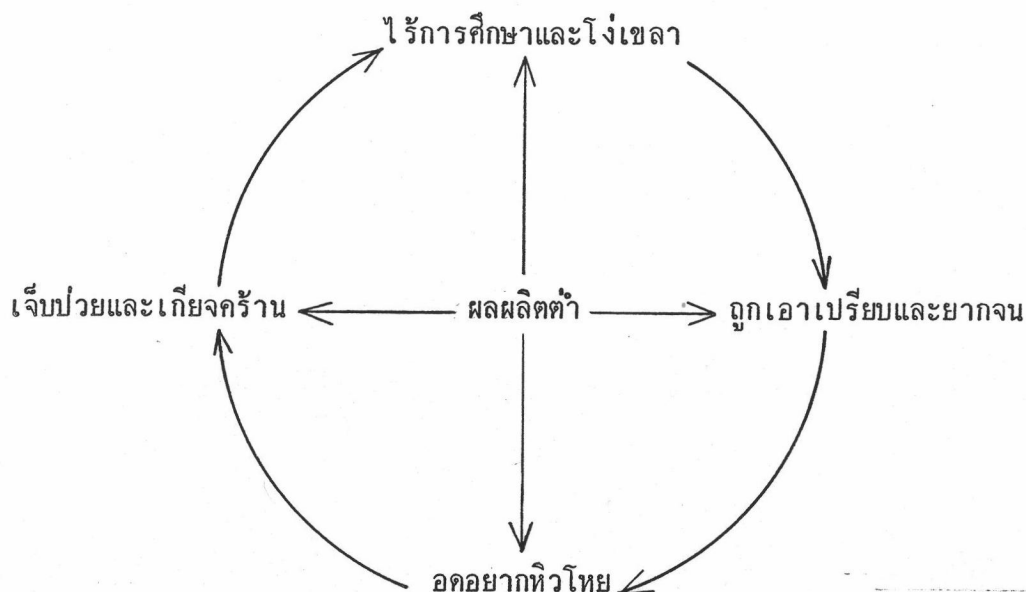

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29-31.

2. ผลทางเศรษฐกิจ จากความเป็นอยู่ที่ประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ อยู่แล้ว จึงทำให้มีรายได้ต่ำและนำไปสู่การขาดการออมและการสะสมทรัพย์ ซึ่งมีผลกระทบต่อการลงทุน ในที่สุดก็เป็นผลทำให้เกิดผลผลิตต่ำและรายได้ต่ำอีก โดยเริ่มต้นจาก (1) ไปตามลำดับจนถึง (4) แล้วก็กลับมาที่ (1) อีก วนเวียนอยู่อย่างนี้ไม่มีที่สิ้นสุด ดังภาพประกอบ

3. ผลทางสังคม เป็นต้นเหตุของความมอดอยากหิวโหย เป็นต้นเหตุของความเจ็บป่วยและเกียจคร้าน เป็นต้นเหตุของความโง่เขลาเพราะไร้การศึกษา และเป็นต้นเหตุของการถูกเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งนำมาซึ่งความมอดอยากยากจน ตลอดจนเป็นต้นเหตุของความวุ่นวายทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ด้วย ดังจะเห็นได้จากภาพประกอบหน้าต่อไป

สถานการณ์ทางทหาร

1. สถานการณ์ภายในประเทศ ในช่วงเวลานั้นมีความไม่สงบภายในประเทศอยู่ทั่วไป ซึ่งมีสาเหตุดังต่อไปนี้²⁵

1) ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ในขณะนั้นอยู่ในระหว่างขั้นใช้กำลังในลักษณะกลยุทธ์ และบางแห่ง ผกค. ได้ยึดพื้นที่ตั้งฐานปฏิบัติการแข็งแรงในพื้นที่ที่เป็นชนบทห่างไกล โดยเฉพาะในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และบางแห่งในภาคกลาง ยากแก่การทำลายล้าง ทำให้รัฐบาลต้องมีภาระ ต้องทุ่มเทกำลังทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือน เข้าป้องกัน การคุกคามและขยายตัวของ ผกค. ในพื้นที่ดังกล่าว เพราะฝ่าย ผกค. ได้ส่งกำลังภายนอก ประเทศเข้ามาแทรกซึมทั้งทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ กับ โฆษณาชวนเชื่อชักชวนประชาชนผู้หลงผิดไปฝักออบรมทั้งทางการเมืองและการทหารภายนอก ประเทศแล้วส่งกลับมาปฏิบัติงานในประเทศต่อไป

²⁵วินิจ วินิจฉัยภาค และคนอื่น ๆ, "ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย," รัฐสารปริทัศน์ 17 (มกราคม 2518): 104-105.

2) หลังจากการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลโดยวิธีการรุนแรงของนิสิตนักศึกษา ซึ่งได้เดินขบวนทั่วประเทศ เพื่อเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ เมื่อ 14 ตุลาคม 2516 นั้น ระยะเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล เกิดมีการเดินขบวนนัดหยุดงานเพื่อขอเพิ่มค่าจ้าง สวัสดิการ และเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างต่าง ๆ

3) ในภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ก็มีโจรปล้นสวนยางเพื่อเรียกค่าคุ้มครองจากเจ้าของสวนยาง และขณะเดียวกันก็มีการจับตัวเรียกค่าไถ่

4) ในเรื่องโจรผู้ร้าย โดยส่วนรวมแล้วปรากฏว่ามีเพิ่มมากขึ้น ตำรวจก็ไม่สามารถจะปราบให้ลดน้อยลงได้ แม้แต่ในกรุงเทพมหานคร ก็ยังมีการลักทรัพย์ จี้ ปล้น และฆ่ากันไม่เว้นแต่ละวัน

2. สถานการณ์ภายนอกประเทศ ในช่วงเวลาดังกล่าวเหตุการณ์ในประเทศอินโดจีน อันได้แก่ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม แต่ละประเทศกำลังทำสงครามภายในกัน อย่างหนักระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งฝ่ายคอมมิวนิสต์กำลังได้เปรียบและโหมการโจมตีอย่างหนักเพราะอยู่ในช่วงฤดูแล้ง จนกระทั่งวันที่ 17 เมษายน 2518 รัฐบาลของจอมพลลอนนอล เสนอขอยอมแพ้แก่แม่ทัพเขมรแดงโดยไม่มีเงื่อนไข และในเวลาห่างกันไม่ถึงหนึ่งสัปดาห์ คือ วันที่ 21 เมษายน 2518 ประธานาธิบดี เหงียน วัน เที้ยว ของฝ่ายเวียดนามใต้ ก็ลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี ในวันที่ 30 เมษายน 2518 รัฐบาลเวียดนามใต้ก็ยอมแพ้เวียดนามเหนืออย่างไม่มีเงื่อนไข²⁶ สำหรับประเทศลาวนั้นก็เปลี่ยนแปลงเป็นระบอบสาธารณรัฐ เมื่อพระเจ้าสว่างวัฒนาทรงประกาศสละราชสมบัติ เมื่อราวต้นเดือนธันวาคม 2518 และฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็ขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองต่อไป

ประเทศไทยกับรัฐบาลคอมมิวนิสต์เวียดนาม เริ่มประจัญหน้ากันเป็นครั้งแรก เกี่ยวกับกรณีเครื่องบินที่นักบินของเวียดนามใต้ ได้บินอพยพเข้ามาในประเทศไทย เมื่อตอนเช้าของ

²⁶อุ้นตา นพคุณ, "วิกฤตการณ์อินโดจีน 2518" (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทยากร, 2518), หน้า 1.

แตก ส่วนทางด้านชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ก็อยู่ในสภาพตึงเครียด เพราะทหารเขมรแดงที่เข้ามายึดบอยเปตนั้น ได้เข้าตรึงกำลังประชิดชายแดนไทย ทหารเขมรชุดหลุมเพลาะเรียงรายพร้อมกับตั้งปืนครกหันปากกระบอกมาทางไทย ในขณะที่เดียวกันฝ่ายไทยก็ได้ใช้กำลังตำรวจตระเวนชายแดน และตำรวจภูธรเรียงรายรักษาการณ์ทางด้านชายแดนไทยอย่างเข้มแข็ง ซึ่งเป็นการเผชิญหน้ากับทหารเขมรเพื่อเตรียมพร้อมที่จะระงับเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้น²⁷

จากเหตุการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าความมั่นคงของประเทศกำลังอยู่ในช่วงที่กระทบกระเทือนมาก และในช่วงระยะเวลาเองที่มีผู้กล่าวถึง ทฤษฎีโดมิโน (Domino Theory) ว่า เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถยึดอำนาจรัฐในเวียตนาม กัมพูชา และลาว ได้แล้ว ต่อไปก็จะไปเป็นไทยต่อไป เมื่อเหตุการณ์มาถึงช่วงนี้ บทบาทของทหารก็เริ่มมีมากขึ้น หลังจากที่สูญเสียอำนาจไปเมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เนื่องจากการเติบโตใหญ่ของคอมมิวนิสต์ทั้งในและนอกประเทศ ความพยายามกลับมาสู่อำนาจอีกครั้งของทหารจึงมีน้ำหนักอีกครั้งโดยอ้างถึงความมั่นคงของประเทศ อย่างไรก็ตาม วันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ประเทศไทยก็เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เดินทางไปปักกิ่ง จากการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตในครั้งนี้เองที่ทำให้ทางการจีนเลิกการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ทำให้ พคท. เริ่มอ่อนกำลังลง

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-3.